

Kožné reakcie a protinádorová liečba

Odporúčania na identifikáciu a zvládnutie
kožných vedľajších účinkov počas vašej liečby

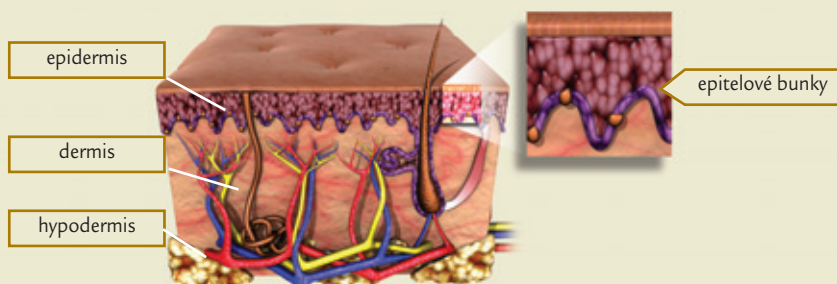
Ako používať túto brožúru

Protinádorová liečba môže vyvolať množstvo rozličných vedľajších účinkov. Táto brožúra vám ponúka pomoc ako lepšie porozumieť niektorým potenciálnym kožným vedľajším účinkom, ktoré môžu nastať v dôsledku vašej liečby.

Táto brožúra nenahrádza konzultáciu s vaším lekárom alebo špecializovaným zdravotníkom o vašej liečbe. Lekár by mal byť vždy na prvom mieste v podávaní informácií o vašej protinádorovej liečbe. Ak máte akékoľvek otázky o vedľajších účinkoch, ktoré vás môžu postihnúť konkrétne počas vašej liečby a ako ich čo najlepšie zvládnuť, obráťte sa na svojho lekára alebo špecializovaného zdravotníka.

Čo je kožná reakcia ruka-noha?

Akokoľvek protinádorová liečba má za cieľ napadnúť nádorové bunky alebo na ne jako vplývať, hoci jednotlivé spôsoby liečby môžu takisto pôsobiť na rôzne typy normálnych buniek. Niektoré typy protinádorovej liečby účinkujú aj na bunky nazývané „epitelové bunky“. Eitelové bunky možno nájsť v pokožke, v črevách a kdekoľvek inde. Tvoria ochrannú vrstvu na vnútorných a vonkajších povrchoch orgánov. Práve v dôsledku pôsobenia protinádorovej liečby na tieto epitelové bunky sa môžu vyskytnúť vedľajšie účinky. Jedným z takýchto vedľajších účinkov na kožu je reakcia ruka-noha (Hand-Foot Skin Reaction – HFSR).¹⁻³

Kožná reakcia ruka-noha zahŕňa skupinu príznakov, ktoré sa vyskytujú na rukách a/alebo nohách pacientov užívajúcich istý druh protinádorovej liečby. Príznaky sa zvyčajne vyskytujú na oboch stranách tela, vpravo aj vľavo. Nižšie uvedené príznaky sa môžu vyskytnúť osobitne po jednom, prípadne v početnejšom zastúpení, alebo úplne všetky.¹

Medzi bežné príznaky kožnej reakcie ruka-noha patria:

- trpnutie, svrbenie, mravčenie
- zvýšená citlivosť pokožky
- bolesť pri dotyku horúcich predmetov
- pocit pálenia
- sčervenanie
- opuch
- tvorba tvrdej kože alebo mozol'ov na miestach vystavených tlaku, ako sú päty alebo brušská chodidiel
- tvorba pľuzgierov
- suchá a/alebo popraskaná koža
- odlupovanie a/alebo šupinatenie kože

Aký je rozdiel medzi miernou a ťažkou formou kožnej reakcie ruka-noha?

Príznaky kožnej reakcie ruka-noha môžu variovať od miernej po ťažkú formu, preto lekári používajú „klasifikačný systém“, aby tak mohli zatriediť vedľajšie účinky a zároveň určiť postup na ich zvládnutie. Nižšie uvedená tabuľka popisuje 3 štádiá kožnej reakcie ruka-noha, pričom 1. štádium je mierna a 3. štádium je ťažká forma.

Klasifikačný systém pre štádiá kožnej reakcie ruka-noha

Štádium	Príznaky
1 JEDEN	<ul style="list-style-type: none">● tŕpnutie● nepríjemné vnemy pri dotykoch bežných vecí● pálenie alebo pichanie● mravčenie● nebolestivý opuch● sčervenanie alebo diskomfort rúk alebo nôh● žiadny z uvedených príznakov nemá vplyv na bežnú dennú aktivitu pacienta
2 DVA	<p>Jeden alebo viac nasledovných príznakov:</p> <ul style="list-style-type: none">● bolestivé sčervenanie● opuch● zhrubnutie kože rúk alebo nôh● príznaky spôsobujú nepohodu, ale nemajú vplyv na bežnú dennú aktivitu pacienta
3 TRI	<p>Jeden alebo viac nasledovných príznakov:</p> <ul style="list-style-type: none">● odlupovanie alebo opadávanie kože● otvorené rany● pľuzgiere● zhrubnutie kože● intenzívna bolesť rúk a nôh● ťažký diskomfort, ktorý neumožňuje pacientovi pracovať alebo vykonávať denné aktivity

1

2

3

Fotografie publikované s láskavým dovolením Elizabeth Manchen, RM, MS, OCN. Reprodukcia so súhlasom pacientov.

Ako bude lekár alebo špecializovaný zdravotník liečiť moje kožné reakcie ruka-noha?

Je dôležité, aby ste svojmu lekárovi či špecializovanému zdravotníkovi oznámili čo najskôr *akýkoľvek* prejav kožnej reakcie ruka-noha, pretože včasné podchytenie príznakov, ešte keď sú mierne, môže zabrániť ich zhoršeniu.¹

Pri zhoršení príznakov možno lekár bude musieť prerušiť vašu liečbu, redukovať liečebnú dávku, alebo ukončiť terapiu úplne. Pri prerušení liečby vy a váš lekár rozhodne, kedy sa k nej znova vrátite.¹ Váš lekár alebo špecializovaný zdravotník určí ďalší postup na ošetrovanie vašich príznakov. Môže vás poslať na vyšetrenie k dermatológovi, čo bude závisieť od vašich prejavov. Nižšie je zopár návrhov, ktoré vám môže lekár odporučiť, a mali by ste sa podľa nich riadiť:^{1,4}

- Používajte bavlnené ponožky alebo gélové vložky a vyhnite sa pôsobeniu tlaku tým, že si budete obúvať mäkké topánky alebo tenisky a nebudete dlho stáť na nohách.
- Zmiešajte Epsomovu soľ (magnézium sulfát) s vlažnou vodou a namáčajte si do nej postihnutú pokožku.
- Používajte na ošetrovanie postihnutej pokožky nôh krémy obsahujúce ureu (močovinu), alebo iné telové mlieka, buď dvakrát denne, alebo si na noc aplikujte hrubú vrstvu na postihnutú pokožku nohy, ktorú prekryte ponožkami, aby ste nimi zadržali krém a neznečistili si posteľnú bielizeň.
 - Niektoré výrobky, ktoré môžete vyskúšať:
 - Dr. Scholl's® Callus Exfoliating Ointment
 - Dermal Therapy™
 - Kerasal®
 - Udderly Smooth®

Toto nie je vyčerpávajúci zoznam. Spýtajte sa svojho lekára na ďalšie možnosti.

- Podľa potreby si aplikujte na postihnuté miesta sprej na utíšenie popálenín.⁵
- Doprajte svojim chodidlám pedikúru, ak máte na nich miesta zatvrdnutej kože alebo otlaky, nakoľko môže zabrániť rozvoju reakcii pokožky nôh
 - Bezprostredne po pedikúre používajte hydratačný krém, čím predídete ďalšiemu rohovateniu kože.

Aké typy vyrážok sa môžu občas vyskytnúť pri protinádorovej liečbe?

U niektorých pacientov s protinádorovou liečbou vznikajú vyrážky na tvári a/alebo tele. Tieto vyrážky sa nezaraďujú do kožných reakcií ruka-noha a zvyčajne sa objavia na začiatku liečby. Môžu sa vyskytnúť tri rôzne typy vyrážok.^{1,2,6}

- Vyrážky na tvári
 - zvyčajne červené s miernym olupovaním pokožky v blízkosti obočia a línie vlasov
 - zvyčajne sú usporiadané do trojuholníka, ktorý je tvorený oboma lícami a bradou
 - teplo môže príznaky zvýrazniť, ale zväčša nepredstavujú žiadny problém
 - občas dochádza k nepríjemnému svrbeniu alebo k páleniu v oblasti vlasovej pokrývky hlavy
- Vyrážky na tele – označujú sa ako „makulopapulózny exantém“
 - na pokožke sú farebné škvrny s malými vyčnievajúcimi hrčkami
 - môžu svrbieť
 - môžu byť len na trupe a ramenách alebo môžu postihovať celé telo (generalizovaný exantém)
- Červený výsyp na tele s malými pľuzgierovitými vyrážkami (vyskytuje sa zriedkavo)
 - môže sa vyskytovať len na hornej polovici trupu a ramenách alebo môže pokrývať celé telo (generalizovaný exantém)

Tieto vyrážky sa časom zvyknú postupne vytrácať, ale farebné škvrny na koži môžu zotrvať.

Vyrážky na tvári

Makulopapulózny exantém

Generalizovaný exantém

Fotografie publikované s láskavým dovolením Elizabeth Manchen, RM, MS, OCN. Reprodukcia so súhlasom pacientov.

Ako sa tieto vyrážky ošetrujú?

Lekári a zdravotné sestry ponúkajú nasledovné odporúčania na zmiernenie diskomfortu a na zabránenie zhoršovania stavu vyrážok:^{4,5}

- Pri ošetrovaní pokožky od samého začiatku svojej liečby používajte hydratačné krémy hneď po sprchovaní, a ak je to možné, pred uložením sa do postele.
- Ak vyrážky svrbia, používajte hydratačné krémy s protisvrbivým účinkom.
- Používajte šampón proti lupinám:
 - na zmiernenie diskomfortu vo vlasatej časti hlavy
 - na umývanie tela s cieľom zmierniť svrbenie pokožky
- Noste voľné odevy
- Nesprchujte sa horúcou vodou
- Vyhnite sa priamemu slnečnému žiareniu
- Chráňte si pokožku pred slnkom ochranným faktorom 30 a vyšším

Požiadajte svojho lekára alebo lekárniko o podrobnejšie informácie. Zapamätajte si, že pokiaľ ide o vás a vaše zdravie, je najlepším prameňom informácií váš lekár alebo iný špecializovaný zdravotník.

Váš lekár:

Vaša zdravotná sestra:

Číslo, na ktoré môžete zavolať, ak si všimnete nežiaduce kožné reakcie alebo vyrážky:

Poznámky:

Dr. Scholl's® je registrovaná obchodná značka výrobkov Schering-Plough Health Care Products, Inc.
DermalTherapy™ je obchodná značka výrobkov DTR Dermal Therapy Research Inc.
Kerasal® je registrovaná obchodná značka výrobkov Alterna, LLC.
Udderly Smooth® je registrovaná obchodná značka výrobkov Redex Industries, Inc.

Literatúra: **1.** Robert C, Soria JC, Spatz A, et al. Cutaneous side-effects of kinase inhibitors and blocking antibodies. *Lancet Oncol.* 2005;6:491-500. **2.** Cancer Therapy Evaluation Program – National Cancer Institute Website. Common terminology criteria for adverse events, v3.0 (CTCAE). Available at: <http://ctep.cancer.gov/forms/CTCAEv3.pdf>. Accessed September 28, 2005. **3.** National Cancer Institute Website. Dictionary of cancer terms. Available at: <http://www.cancer.gov/dictionary>. Accessed July 10, 2006. **4.** Data on file, Bayer Pharmaceuticals Corporation, 2006. **5.** In appreciation to the participants in the skin toxicity management roundtable held in Atlanta, GA, on June 4, 2006. Dr Joachim Beck, Institut Gustave Roussy, Villejuif, France; Ms Kim Edmonds, RCompN, BHSc (Nursing), Research Nurse, Royal Marsden Hospital, London, UK; Ms Elizabeth Manchen, RN, MS, OCN, University of Chicago; and Dr Caroline Robert, Institut Gustave Roussy, Villejuif, France. **6.** Dictionary.com Website. Definition of maculopapular. Available at: <http://dictionary.reference.com/browse/maculopapular%20>. Accessed July 10, 2006.

Bayer HealthCare
Bayer Schering Pharma

Obchodná 2, 811 06 Bratislava
www.bayerscheringpharma.sk

11.07-0061-SK